

and economic conditions, hindered women's access to education and their professional and personal self-improvement.

Through the analysis of «Ruslan» materials, we have uncovered the importance of education for women in Halychyna during that period and identified the need for further research into this issue. Understanding past challenges and achievements in the field of women's education is essential for shaping effective strategies and policies in education and gender equality today.

ЛІТЕРАТУРА

1. До розв'язки жіночого питання. *Руслан*. Ч. 215. 23. вересня (6. жовтня) 1900.
2. До розв'язки жіночого питання. *Руслан*. Ч. 216. 24. вересня (7. жовтня) 1900.
3. Кілька наших домагань в справах шкільних. *Руслан*. Ч. 88. 20 цвітня (2 мая) 1897.
4. Новинки. *Руслан*. Ч. 20. 25 січня (6 лютого) 1897.
5. Про конечність середної і вищої осьвіти жіноцтва і інтелігенції. *Руслан*. Ч. 146. 3 (16.) липня 1902.
6. Про конечність середної і вищої осьвіти жіноцтва і інтелігенції. *Руслан*. Ч. 147. 4. (17.) липня 1902.
7. Руска школа женська у Львові. *Руслан*. Ч. 111. 17 (29) мая 1897. С. 1–2.
8. Руска школа ім. Шевченка (виділова) у Львові. *Руслан*. Ч. 133. 14. (27.) червня 1900.
9. Справозданє комісії шкільної в справі внесеня посла Барвіньского о украєвленє рускої женської школи виділової у Львові. *Руслан*. Ч. 60. 16 (28) марця 1899.
10. Чотироклясова женська школа вправ з руским язиком викладовим. *Руслан* Ч. 147. 2 (14) липня 1897.

Орест ЛОТОЦЬКИЙ

*Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
orest7047@gmail.com*

РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МЕДИЧНИХ ПРАКТИК: ДОСВІД СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ 1939-1941 рр.

Сучасний світ багатий на різноманітні ідеологічні підходи, які впливають на всі сфери життєдіяльності. Ці ідеології відображають складність та розмаїття сучасного світу, а також викликають дискусії з багатьох питань. Різні політичні вчення можуть стати локомотивом для держави або ж гальмувати її розвиток, ведучи врешті решт до її колапсу. Для того, щоб зрозуміти чому одні концепції залишаються панівними, а

інші залишились на периферії або ж були засуджені світовим співтовариством, необхідно звернутись до історії. Цінність тієї чи іншої ідеології доцільно розглядати з різних точок зору, зокрема з погляду її ефективності в медичній галузі, оскільки, забезпечення населення якісною та доступною медициною є фундаментальною функцією держави новітньої історії.

Комуністична ідеологія, в тому вигляді в якому її втілювали у СРСР, ставила людину не як головну мету, а як інструмент досягнення «світлого майбутнього» або ж побудови комунізму і відповідно формування «нової людини». СРСР, принаймні в перші десятиріччя свого існування бажав «світової пожежі» з метою захопити якомога більше держав та експортувати туди комуністичні ідеї. Тому, на думку партійних керівників всі методи, які сприяють досягненню таких цілей є допустимими. Інструментом для цього існувала тотальна державна пропаганда, терор проти інакодумців та мілітаризація, що своєю чергою вимагало залучення максимальної кількості ресурсів. Такі підходи неминуче призводять до ситуації, коли у офіційних відкритих джерелах інформації присутня лишень позитивна інформація, а правда прихована у таємних директивах, секретних листах, засекречених наказах. Розглянемо конкретні випадки.

Після включення Східної Галичини до складу УРСР радянська влада почала перетворювати систему охорони здоров'я в регіоні та оголосила про те, що медична допомога надаватиметься безоплатно. Нова влада активно видавала накази та розпорядження, виділялись значні фінансові ресурси. На кінець 1939 року чиновники медичної сфери зі Львівського облвиконкому КП(б)У І. Трегуба та Ю. Кордюк спільно відправили керівникам районних санстанцій повідомлення № 35, у якому закликали медичних працівників негайно розпочати санітарну пропаганду для поширення спрощеного типу сільських лазень. У документі було зазначено, що через відсутність лазень у районах області, особливо в селах, та недостатню гігієнічну свідомість сільського населення існує ризик спалаху епідемій. Облздороввідділ звернувся до секретаря Львівського обкому КП(б)У з проханням дати вказівки головам Райвиконкомів КП(б)У щодо вирішення цієї проблеми в районах області. Лікарі рекомендували виділити приміщення в селах для так званих спрощених лазень, адже на їх облаштування не потрібні значні витрати. Вони навіть запропонували місцевим керівникам схеми адаптації приміщень під лазні. Проте ця ініціатива не знайшла належної підтримки, оскільки звіти Львівського обкому КП(б)У підтверджували, що організація лазень відбувається лише в Олеському районі. Наприклад, у Золочівському

районі Львівської області жодне з сільських господарств не мало лазень [4, с. 395]. Безсумнівно, державній пропаганді варто було робити акцент на пропагуванні дотримання населенням правил особистої гігієни, а не на оспівуванні переваг радянської влади, тоді і результат був би кращим.

Радянська влада виділяла значне фінансування для медичної галузі. Зокрема, у звіті Тернопільського обласного комітету КП(б)У на I обласній партійній конференції також було зазначено, що на охорону здоров'я в межах області виділено 19 млн. крб., зокрема 13,2 млн. на лікувально-профілактичні заклади, 1,7 млн. на охорону материнства і дитинства, 1,7 млн. на санітарно-профілактичні заходи. Незважаючи на виділені кошти, заробітна плата працівників сільських амбулаторій залишалася низькою. Наприклад, у селі Горошнів Станіславської області середня зарплата лікаря складала 400 крб., медсестри – 250 крб., санітарки – 100 крб. Це призводило до того, що лікарі змушені були шукати додаткові заробітки. Деякі медики навіть вимагали плату від селян за свої послуги, а інші здійснювали нелегальні аборти. Наприкінці січня 1941 року Тисменицький районний відділ міністерства внутрішніх справ Станіславської області виявив, що завідуючий місцевою поліклінікою Е. Вольф разом з лікарем М. Лерхемом проводили таємні аборти, за які брали плату від 150 до 200 крб., та вимагали плату від селян (за один виїзд 25 крб.), без оплати не надавали медичну допомогу. Проблема нелегальних абортів в селах стояла дуже гостро, і 25 вересня 1940 року в Тернопільській області була видана окрема інструкція для працівників прокуратури з метою протидії незаконним абортам [4, с. 396]. Держава витратила значні кошти, однак їх не вистачало, оскільки в радянської влади були інші пріоритети. Значних ресурсів потребувало створення багатомільйонної армії, а також її утримання та забезпечення колосальною кількістю озброєння.

В третьому кварталі 1940 року Тернопільська обласна рада узагальнює проміжні результати створення мережі лікувально-профілактичних закладів та рівня медичного обслуговування населення області. Ця інформація відображена у постанові облвиконкому від 15 жовтня 1940 року «Про розгортання мережі охорони здоров'я в 1940 році». У документі зазначено, що формування мережі лікувальних закладів відбувається неефективно і суттєво відстає від запланованих показників. Відкриття підготовлених медичних установ відбувається з відставанням від графіка, при цьому їх готовність не відповідає встановленим нормам: не вистачає потрібного обладнання, присутня нестача кадрів, тому часто в амбулаторіях працювали фельдшери або медсестри замість лікарів. Планувалось відкрити 439 медичних закладів різного типу, проте вдалось

розгорнути тільки 85% від запланованого обсягу [2, с. 270-271]. Кваліфікованих кадрів не вистачало фактично в кожній галузі, не тільки в сфері медицини, оскільки з моменту створення СРСР і до приєднання до нього Східної Галичини, на решті радянських територій відбулися «чистки» інакодумців, Голодомор, репресії, еміграція та депортації значної кількості населення у віддалені регіони.

Нестача кадрів вела до такого явища як часта зміна або ж і відсутність медичного персоналу. Відомий випадок трапився на Львівщині. У доповідній записці № 2774 від 11 липня 1940 року голова Пониковецького районного комітету КП(б)У Кісіль повідомляв, що на території району функціонували 3 медичні амбулаторії в селах Заболотці, Пониква та Пеняки. З невідомих причин лікарів перевели в інший район, а сільські амбулаторії були закриті [1, арк. 242].

Радянська влада в силу своїх ідеологічних міркувань не допускала існування приватної власності. Тому існуючі приватні заклади охорони здоров'я були перетворені на державні. А найкращі медичні установи, зокрема, шпиталь ім. митрополита А.Шептицького, були перетворені на лікарні для партійних та державних працівників [3, с. 59-61]. Загальновідомим фактом є те, що відсутність стимулів знижує ефективність надання тих чи інших послуг, не виключення і галузь охорони здоров'я.

Отже, дії радянської влади були скуті ідеологією, що не давала змоги ефективно реформувати різноманітні сектори соціальної політики та економіки. Дуже часто позитивні для мешканців краю ініціативи не доводились до логічного завершення, а обмежувались напівзаходами. І це впливало, також, і на менталітет населення, мовляв, краще щось, навіть неякісне, ніж узагалі нічого. Підсумовуючи все вищезазначене можемо виробити кілька практичних рекомендацій щодо використання досвіду здобутого під час вивчення теми:

1. Комунізм як панівна в державі ідеологія виступає якорем, який стримує розвиток і може привести до колапсу, що врешті решт і спіткало СРСР.

2. Варто уникати ідеологій, які пропагують створення «світлого майбутнього» ціною неймовірних зусиль та тотального контролю з боку держави.

3. Для стабільного росту і забезпечення базових потреб свого населення державі варто дотримуватись політичного світогляду, який ставить найвищою цінністю людське життя і здоров'я, честь та гідність, добробут кожного громадянина.

4. Державі необхідно створити систему стимулів та заохочень для громадян, грамотно розподілити наявні ресурси, діяти транспарентно по відношенню до своїх мешканців.

5. Державна пропаганда має існувати не для того, щоб викривляти реальність і показувати її кращою, ніж вона є насправді. Пропаганда має приносити користь для кожного окремо взятого громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДАЛО. Ф. 221. Оп. 1. Спр. 225. Арк. 242.
2. Кравчук Л. В. Суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації на Тернопільщині (вересень 1939 – червень 1941 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Тернопіль – Львів, 2019. 576 с.
3. Пундій П. Мар'ян Панчишин та Музей галицької медицини його імені. Агапіт. 1996. № 3. С. 59–61
4. Старка В.В. Повсякденне життя західноукраїнського села в умовах суспільних трансформацій 1939-1953 рр.: монографія. Тернопіль, 2019. 550 с.

Марія МАРТИНІВ

*Здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
martuniw@gmail.com*

ВПЛИВ ПАРТІЙНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ УДОСКОНАЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ (1961–1968 рр.)

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що партійності кадрового потенціалу Тернопільського інституту удосконалення кваліфікації вчителів упродовж 1961–1968 рр. дослідниками практично не вивчалася. Ті чи інші питання задекларованої проблематики описувала Н. Кот [8, с. 3–5; 9, с. 17–22]. Правда, вони пов'язані з Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти і 1940–1941 рр. М. Фазан підкреслював необхідність ретельного дослідження діяльності адміністрації згадуваного закладу [13, с. 65–87]. Г. Романчук зосереджував основну увагу на організаційних та професійних якостях очільника закладу [12, с. 23–29]. І. Дрогобицький описував функціонування Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти на початковому етапі Другої світової війни та у повоєнний період [1, с. 110–119]. М. Мартинів аналізувала кадрове